

Nr 65.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461); given Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

GUSTAF.

Gustav Möller.

Propositionens innehåll.

Hembiträdeslagen föreslås skola i sin nuvarande lydelse erhålla förlängd giltighet till och med den 31 oktober 1953.

F ö r s l a g

till

L a g**om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).**

Härigenom förordnas, att hembiträdeslagen den 30 juni 1944¹, vilken enligt lag den 20 juni 1947 (nr 264) gäller till och med den 31 oktober 1950, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 oktober 1953.

---

¹ Senaste lydelse av 10 §, se 1947:264.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3
februari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE,
ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *fortsatt hembiträdeslagstiftning* samt anför.

Hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461) gäller — sedan dess giltighetstid blivit förlängd genom lag den 20 juni 1947 (nr 264) — till och med den 31 oktober 1950. Med anledning av att statsmakterna således dessförinnan måste taga ståndpunkt till huruvida lagen skall förlängas, uppdrog Kungl. Maj:t den 6 maj 1949 åt arbetsmarknadsstyrelsen att efter att ha inhämtat yttrande från de myndigheter och sammanslutningar, vilka styrelsen funne lämpligt att höra, utreda hittills vunna erfarenheter av lagen samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i fråga om förlängning av lagens giltighetstid och ändringar i lagen, som föranleddes av utredningen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i ärendet hört socialstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, lantbruksstyrelsen, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Fredrika-Bremer-förbundet, Hembiträdesföreningarnas centralkommitté, Svenska barnsköterskeföreningen, Folkpartiets kvinnoförbund, Högerens kvinnoförbund, Socialdemokratiska kvinnoförbundet, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Riksförbundet Landsbygdens folk och Svenska lantarbetareförbundet.

Arbetsmarknadsstyrelsen har vidare infordrat yttrande från samtliga länsarbetsnämnder och låtit nämnderna med användning av ett för ändamålet utarbetat frågeformulär göra en stickprovsundersökning bland ett antal husmödrar och hembiträden inom skilda delar av landet.

Dessutom har arbetsmarknadsstyrelsen berett styrelsens sakkunniga för ärenden rörande kvinnlig arbetskraft tillfälle att yttra sig.

I skrivelse den 4 november 1949 har arbetsmarknadsstyrelsen redovisat

det styrelsen lämnade uppdraget. I skrivelsen föreslås, att hembiträdeslagen i oförändrat skick förlänges för en tid av två år.

Arbeterskyddsstyrelsen har efter remiss tillstyrkt förslaget. För egen del förordar jag att den nu gällande hembiträdeslagen får i oförändrad lydelse gälla i ytterligare tre år; och jag anhåller nu att få närmare redogöra för denna lagstiftningsfråga.

Hembiträdeslagens huvudsakliga innehåll.

I motsats till allmänna arbetstidslagen och övriga lagar, som reglera de anställdas arbetstid, innehåller hembiträdeslagen inga bestämmelser om arbetstidens längd för dag, vecka eller annan tidrymd. Hembiträdeslagen inskränker sig i stället till att meddela föreskrifter angående den minsta fritid, som hembiträdet skall åtnjuta. Härom stadgas att den ordinarie arbetstiden skall sluta senast klockan 19 utom för hembitråde, som uteslutande har till uppgift att sköta barn (9 §), samt att hembitråde skall åtnjuta fridagar minst varannan söndag eller annan allmän helgdag av kyrklig karaktär samt dessutom en bestämd vardag varje vecka efter klockan 14 och den 1 maj efter klockan 13 (10 §).

Lagens bestämmelser om fritid, som äro av tvingande natur, kompletteras med föreskrifter om övertidsarbete. Endast vid vissa fall av sjukdom har hembitråde ålagts skyldighet att utföra arbete på övertid. Som huvudregel gäller att dylikt arbete förutsätter överenskommelse därom mellan parterna (13 §). Avtalsfriheten är dock begränsad såtillvida, att hembitråde under 18 år icke får användas till övertidsarbete mera än sju timmar i veckan (18 §).

För allt övertidsarbete är hembitråde berättigat till gottgörelse, som i regel skall utgå kontant men även kan, om parterna äro ense därom eller om övertidsarbetet endast innefattar vakttjänst eller föranletts av sjukdomsfall, utgivas i form av ledighet å ordinarie arbetstid (13 § 1 st.).

I lagen saknas bestämmelser om storleken av den kontanta övertidsersättningen. Däremot föreskrives att ledighet såsom gottgörelse för övertidsarbete skall motsvara vad som kan anses skäligt med hänsyn till övertidsarbetets art. Ledigheten får icke förläggas till tid före klockan 9 och får ej heller utgå under kortare tid än två timmar åt gången (13 § 2 st.).

Avtal, varigenom hembitråde helt eller delvis undandragits lagstadgad förmån för övertidsarbete, är utan verkan (13 § 3 st.).

I lagen regleras även vissa andra frågor än angående hembiträdenas arbetstid och övertidsarbete, såsom anställnings- och uppsägningstid, hembiträdes rätt till bostad och vård vid sjukdom, lörens utbetalande samt skadeståndsskyldighet.

I fråga om tidpunkten för anställningsavtalets upphörande gäller såsom huvudregel att avtal, som är ingånget på bestämd tid, skall upphöra, då

den överenskomna tiden gått till ända, samt att annat avtal skall upphöra att gälla 14 dagar efter uppsägning från någondera sidan (5 §). I vissa fall kan avtalet dock bringas att upphöra i förväg. Har hembitråde, som är anställt för bestämd tid, på grund av sjukdom under minst 14 dagar varit ur stånd att utföra sina sysslor, äger arbetsgivaren uppsäga avtalet med 14 dagars uppsägningstid. Återfår hembiträdet före uppsägningstidens utgång sin arbetsförmåga, är uppsägningen förfallen, för såvitt ej annan anställts i hembiträdets ställe (14 §). Om hembiträdet i väsentlig mån åsidosätter sina skyldigheter mot arbetsgivaren eller befinnes lida av tuberkulos eller av könssjukdom i smittosamt skede, äger arbetsgivaren uppsäga avtalet till omedelbart upphörande (15 §).

Därest hembitråde, som åtnjuter kost och bostad hos arbetsgivaren, på grund av sjukdom ej kan utföra sina sysslor, äger hembiträdet att, så länge avtalet varar, av arbetsgivaren erhålla bostad och kost jämte nödig personlig tillsyn, såvida ej behov av sjukhusvård föreligger och hembiträdet på grund därav intagits å sjukhus. Har arbetsgivaren härutöver bestritt kostnad för vård åt hembiträdet, äger arbetsgivaren söka kostnaden åter av hembiträdet (7 §).

Hembitråde tillkommande kontant lön, som beräknas för månad eller längre tid, skall utbetalas å sista söckendagen i varje kalendermånad, såvida annat ej överenskommits (8 §).

Arbetsgivare eller hembitråde, som åsidosätter sina förpliktelser enligt avtalet eller lagen, har att ersätta därav uppkommen skada. Vid bedömande om och i vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Under vissa förhållanden kan skadeståndet nedsättas; hel befrielse därifrån må också medgivas (19 §).

Frågans behandling vid 1947 års riksdag.

I samband med att gillighetstiden för hembiträdeslagen år 1947 utsträcktes till och med den 31 oktober 1950 diskuterades — på sätt närmare framgår av propositionen nr 206/1947 — ett flertal olika förslag till revision av lagen i sakligt hänseende. Den fråga, som därvid tilldrog sig den största uppmärksamheten, var huruvida lagen borde bibehållas vid sin karaktär av fritidslag eller ändras till en arbetstidslag.

Dävarande statens arbetsmarknadskommission, som erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredning i ärendet, förordade att hembiträdeslagen utformades som en arbetstidslag och föreslog, att den genomsnittliga arbetstiden för dag skulle sättas till 8 timmar, med rätt för arbetsgivaren att fritt fördela arbetstiden på en tidrymd av 4 kalenderveckor, under vilka arbetstiden alltså ej finge uppgå till längre tid än 192 timmar. Arbetstiden skulle ej något dygn få överstiga 11 timmar, och arbetstagaren

skulle alltjämt åtnjuta vissa fridagar. Raster, måltider och arbete, som hembiträdet utförde för egen räkning, ansågs icke böra inräknas i arbetstiden.

Statsrådet Mossberg, på vars föredragning propositionen nr 206 förelades riksdagen, fann emellertid, att en revidering av lagen i den av arbetsmarknadskommissionen föreslagna riktningen icke borde komma till stånd, och framhöll därvid bl. a., att det vore synnerligen tveksamt om en förbättrad arbetstidslagstiftning för hembiträdeskåren med hänsyn till läget på arbetsmarknaden kunde tänkas ha någon nämnvärd effekt på tillströmningen av arbetskraft till yrket. En nettoarbetstidsreglering skulle vara svår att praktiskt tillämpa med hänsyn till det husliga arbetets natur, och för familjer med barn, där båda föräldrarna hade arbete utom hemmet, måste den ifrågasatta regleringen ofta medföra stora svårigheter att sörja för barnens vård. Vidare erinrade föredragande statsrådet om att en bestämmelse om 8-timmars arbetstid skulle göra ett regelbundet uttagande av övertid nödvändigt i många fall med därav följande ekonomisk belastning för en mängd familjer, eftersom gottgörelse för övertid i första hand skulle utgå i kontant form.

I enlighet härmed föreslogs i propositionen nr 206 att hembiträdeslagen skulle bibehållas vid sin karaktär av fritidslag och att lagen skulle få fortsatt giltighet till och med utgången av oktober 1950.

Andra lagutskottet hemställde i sitt utlåtande nr 38 att riksdagen måtte bifalla propositionen. Utskottet fann dock, att trots de skäl, som anförts mot en arbetstidsreglering, en sådan likväl borde övervägas. Som det emellertid vore av vikt, att hembiträderna finge behålla de förmåner, som de erhållit genom den nuvarande lagens utformning som fritidslag, borde enligt utskottets mening en eventuell arbetstidsreglering ske sålunda, att lagen kompletterades med bestämmelser om arbetstid. En dylik komplettering krävde ytterligare utredning. Utskottet hemställde därför tillika, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville efter ytterligare utredning överväga möjligheterna att komplettera hembiträdeslagen med bestämmelser om arbetstid.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen (skrivelse nr 314).

Föreliggande utredning.

Yttranden till arbetsmarknadsstyrelsen.

I fråga om den nuvarande h e m b i t r ä d e s l a g e n s verkningar framhålles i åtskilliga av de till arbetsmarknadsstyrelsen avgivna yttrandena att det vore svårt att härutinnan göra något uttalande med hänsyn till de rådande exceptionella förhållandena på arbetsmarknaden. Den bestående bristen på hembiträden med ty åtföljande konkurrens om arbetskraften anses emellertid allmänt ha i högre grad än lagens regler framtvingat bättre arbetsvillkor för hembiträderna — villkor som i många fall ginge ut-

över lagens minimibestämmelser; och från flera håll uttalas den uppfattningen att lagen ej torde ha haft någon påtagligare återverkan på rekryteringsmöjligheterna. *Arbetsmarknadsstyrelsens sakkunniga i frågor rörande kvinnlig arbetskraft* framhålla i anslutning härtill bl. a., att då det av olika skäl icke finnes anledning antaga, att tillströmningen till de husliga yrkena komme att öka under de närmaste åren, man finge räkna med att den hittillsvarande utvecklingen med successivt förbättrade villkor för hembiträderna komme att oavsett lagen fortsätta under de närmaste åren.

I flera yttranden betonas emellertid att lagen i vissa avseenden verkat förmånligt för hembiträdeskåren. *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* framhåller sålunda, att lagen haft betydelse såsom normgivande för förhållandet mellan arbetsgivare och hembitråde och som stöd för deras avtalsöverenskommelser och arbetsgemenskap. Lagen hade enligt förbundets mening även bidragit till att stärka hembiträdeskårens yrkesanseende. *Folkpartiets kvinnoförbund* påpekar, att lagen i vissa fall skapat större trygghet för kåren, även om anställningsavtal ej inginges i större utsträckning än tidigare. En avgjord förbättring i hembiträdernas arbetsförhållanden har lagen enligt *Fredrika-Bremer-förbundet* otvivelaktigt medfört genom att reglerna om bestämd fritid och rätt till övertidsersättning numera ingått i det allmänna medvetandet. *Länsarbetsnämnden i Örebro län* anser detta vara den väsentligaste fördelen med lagen.

Vid den inledningsvis berörda stickprovsundersökningen — som omfattade bortåt 600 husmödrar och 500 hembiträden relativt jämnt fördelade över hela riket — ha 50 procent av husmödrarna och 89 procent av hembiträdena ansett att lagen medfört bättre förmåner för hembiträdena än dessa skulle ha haft om lagen ej funnits, medan 49 procent av husmödrarna och 5 procent av hembiträdena ansett att lagen ej haft sådan verkan. Frågan om lagen kunde sägas ha bidragit till att stabilisera anställningsavtalen har av 40 procent av husmödrarna och 59 procent av hembiträdena besvarats jakande, under det att 50 procent av husmödrarna och 13 procent av hembiträdena funnit att lagen ej inneburit någon förändring härutinnan. Beträffande frågan om hembiträdena hade bättre villkor än vad lagens minimibestämmelser föreskriva ha 67 procent av husmödrarna förklarat att så vore förhållandet, under det att övriga tillfrågade husmödrar icke hade denna uppfattning.

Vidkommande frågan om arbetstidsreglering för hembiträdena må annärkas att arbetsmarknadsstyrelsen till ledning för de hörda myndigheternas och sammanslutningarnas ställningstagande delgivit vederbörande innehållet i gällande norska lagstiftning i ämnet av den 16 januari 1948. Enligt den norska hembiträdeslagen — som trädde i kraft den 1 januari 1949 och gäller till och med utgången av år 1951 — utgör för

hembitråde den ordinarie arbetstiden, vari inräknas måltidsuppehåll, högst 10 timmar om dagen mellan klockan 7 och 19.30. Vidare gäller att hembitråde skall äga åtnjuta fredag varannan sön- eller helgdag samt dessutom en bestämd vardag varje vecka efter klockan 14.

För ett bibehållande av den svenska hembitrådeslagens nuvarande konstruktion ha socialstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Fredrika-Bremer-förbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetsgivareföreningen samt länsarbetsnämnderna i Stockholms, Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Skaraborgs, Örebro och Jämtlands län uttalat sig.

Socialstyrelsen har till utveckling av sin mening härvidlag anfört bl. a.

Såvitt man kan döma av det stora antal hänvändelser, som årligen sker till socialstyrelsen rörande tillämpningen av hembitrådeslagen, förefalla hembitrådena nöjda med den garanterade fritiden efter klockan 19 samt den lagstadgade rätten till ledighet och ersättning för övertid. Några svårigheter för parterna att överenskomma om tidpunkten för arbetsdagens början ha icke förmärkts. Ej heller ha uttryckts några önskemål om bestämda måltidsraster eller en sammanhängande ledighet mitt på dagen. Det förefaller, som om den nuvarande hembitrådeslagen tillförsäkrar hembitrådena just de fritidsförmåner, som äro av betydelse för en lämplig avvägning av deras arbetstid. Att under sådana omständigheter ytterligare i detalj reglera hushållsarbetet i hemmen på samma sätt som för arbetstagarna inom en rörelse eller ett arbetsföretag med visst antal anställda, synes icke vara lämpligt.

Som ett huvudskäl för införande av arbetstidsreglering för hembitråden har anförts, att rekryteringen inom yrket skulle främjas genom en sådan lagstiftning. Styrelsen anser för sin del att förhoppningarna i detta avseende icke kunna ställas så högt. Så länge den större delen av hembitrådeskåren saknar annan yrkesutbildning än den som erhålles på arbetsplatsen, d. v. s. i hemmen, och ofta ej hinner förvärva tillräcklig arbetsrutin på grund av täta platsbyten eller övergång till annat yrke, torde yrket icke kunna få det anseende som är nödvändigt för en större nyrekrytering.

Det bör framhållas, att det för närvarande och ej heller inom överskådlig framtid torde möta några svårigheter för yrkeskunnig arbetskraft att avtalsvägen uppnå kortare arbetstid eller högre lön än övriga hembitråden. Arbetet i ett hem erbjuder för övrigt större möjligheter till fritid och omväxling än inom industrien och affärsvärlden. Ett inpressande av största möjliga arbetsresultat på en viss begränsad arbetstid skulle sannolikt föranleda en starkare koncentration till de mera ansträngande slagen av husliga arbetsuppgifter och lämna mindre utrymme för lättare och mera stimulerande uppgifter såsom inköp av matvaror, promenader och lek med barnen, sömnad, visst arbete för egen räkning m. m. Enligt styrelsens uppfattning är det tvivelaktigt om en sådan förskjutning kan anses önskvärd. Hemmen böra icke förvandlas till arbetsplatser med högt uppdriven arbetstakt, där både husmoder och hembitråde ständigt tvingas leva med ögonen riktade mot klockan. Särskilt med tanke på att hembitrådesyrket ofta utgör en förberedelse till husmodersyrket, skulle en utveckling, som skapar olust för hemarbetet, vara ytterst beklaglig.

Sveriges husmodersföreningars riksförbund har bl. a. yttrat.

De arbetstidslagar, som redan finnas i Sverige, äro tillämpliga på områden, vilka icke kunna jämföras med de speciella förhållanden som råda i ett hem. I allmänhet gäller den principen i våra arbetstidslagar att de endast äro tillämpliga i de fall då tre eller flera arbetare äro anställda. Man har här synbarligen utgått ifrån att en rörelse vari arbetstagaren är anställd bör vara av en viss icke alltför obetydlig omfattning och sålunda även besitta erforderlig ekonomisk bärkraft. Denna bärkraft saknas nog i de flesta hem. Så länge en husmoder icke har rättighet att såsom andra arbetsgivare i sin deklaration göra avdrag för hela kostnaden för hos henne anställd hjälp, anse vi det heller icke vara berättigat att ingripa i hennes frihet med en lagstiftning, som skulle drabba henne hårdare än andra arbetsgivare.

Yrkeskvinnors samarbetsförbund pekar på de hart när oöverstigliga hinder, som en arbetstidsreglering skulle framkalla i hem med förvärvsarbetande mödrar. *Fredrika-Bremer-förbundet* uttalar att de skäl, som 1947 åberopades för bibehållande av principen om en fritidslag, alltjämt hade full giltighet. Strävandena hade hittills med all rätt varit inriktade på att förbättra de anställdas villkor, men nu syntes enligt förbundets mening tiden vara mogen att jämväl taga hänsyn till husmödrarnas krav att icke ställas inför ännu större svårigheter vid hemmets skötsel.

Svenska arbetsgivareföreningen hänvisar till att hembiträden numera med få undantag endast anställdes i hem, där ett verkligt behov av dylik hemhjälp förelåge, samt fortsätter.

Ur arbetsmarknadssynpunkt är det uppenbarligen fördelaktigt, att hembiträden kunna anställas i sådana familjer, där husmoderns arbetskraft på grund av hennes utbildning eller hennes speciella färdigheter bäst utnyttjas utanför hemmet. Det vore särskilt i dagens arbetskraftsläge oförsvarligt att giva hembiträdeslagen en sådan utformning, att de förvärvsarbetande husmödrar, ofta med minderåriga barn, vilka för att kunna upprätthålla sitt förvärvsarbete anställa hembiträden, skulle gå förlustiga all fritid för att bereda ytterligare fritid åt hembiträdet. En rimlig avvägning mellan den förvärvsarbetande husmoderns och hembiträdets arbetsbörd och behov av fritid bör äga rum. Det bör vidare observeras, att den förvärvsarbetande husmodern normalt har restid till och från arbetsplatsen, men att motsvarande tidsförlust som regel ej uppkommer för hembiträden. Förslaget om 48 timmars arbetsvecka resp. 192 timmars 4-veckorsperiod skulle för en förvärvsarbetande husmoder med fulltidssysselsättning och barn under skolåldern medföra att det icke skulle finnas någon som helst möjlighet att utlägga hembiträdets arbetstider så, att hembiträdets arbete skulle kunna tillgodogöras på annan tid än då husmodern själv är förvärvsarbetande.

Länsarbetsnämnden i Jönköpings län framhåller, att en arbetstidsreglering måste avvakta en väsentlig utbyggnad av de olika sociala inrättningarna för barns omhändertagande, såsom daghem, barnträdgårdar, lekskolor och dyl.

Lantbruksstyrelsen, Högerns kvinnoförbund samt länsarbetsnämnderna i Västerbottens och Norrbottens län ha ställt sig tveksamma till lämpligheten att i lag reglera hembiträdens arbetstid.

Lantbruksstyrelsen anser det ovisst huruvida en för hembiträdena förmanligare lagstiftning än den nuvarande skulle vara till fördel för lant-hushållen. Frågan om en eventuell ändring av lagen måste bedömas under beaktande av särskilt förhållandena på landsbygden.

En arbetstidsreglering, innebärande att arbetstiden — däri ej inräknat tid för måltider, raster och dyl. — bestämmes till 192 timmar under en period av fyra veckor, förordas, mer eller mindre bestämt, av Hembiträdes-föreningarnas centralkommitté, Folkpartiets kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Landsorganisationen, Riksförbundet landsbygdens folk, Svenska lantarbetareförbundet, arbetsnämnden i Stockholm samt länsarbetsnämnderna i Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Västmanlands och Kopparbergs län.

Därest en arbetstidsreglering för hembiträdena skall genomföras, ansluta sig även Högerens kvinnoförbund samt länsarbetsnämnderna i Västerbottens och Norrbottens län till detta alternativ.

Svenska landsbygdens kvinnoförbund anför att förbundet icke ville rida spärr mot en utveckling, som beträffande arbetstiden ställde hushållsarbetet i nivå med andra yrken, men att förbundet likväl klart insåge att den förkortade arbetstiden för hembiträdena komme att åtminstone i början betyda ökat arbete för många husmödrar. Att förbundet dock tillstyrkte en arbetstidsreglering berodde bl. a. på medvetandet om att jordbrukets lönsamhet med det snaraste måste bli sådan, att icke endast den anställda arbetskraften utan även ägaren och hans familj kunde existera på lika goda villkor som andra jämställda samhällsgrupper beträffande arbetstid, semesterledighet och dyl.

Arbetsnämnden i Stockholm anser det nödvändigt att hembiträdesarbetets karaktär av yrkesarbete understrykes. En laglig reglering av arbetstiden för hembiträdena skulle otvivelaktigt vara ett led i denna strävan. Möjligheterna till nyrekrytering torde därigenom öka, och hembiträdena skulle bli mindre benägna att övergå till andra yrkesområden. Ett lagfästande av en arbetstid av 192 timmar under fyra veckor skulle för många hushåll endast innebära en sanktionering av vedertaget bruk.

Landsorganisationen yttrar bl. a., att det skäl, som brukade åberopas mot en arbetstidsreglering i hemmen, nämligen att flertalet arbetstidslagar från sin tillämpning undantogs småföretag, numera mist sin betydelse, sedan i 1947 års arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer och 1948 års lantarbetstidslag upphävts tidigare gjorda begränsningar i dessa lagars tillämpningsområde med avseende å antalet arbetare.

Svenska lantarbetareförbundet och *länsarbetsnämnden i Värmlands län* uttala att i samband med arbetstidsregleringen borde föreskrivas, att den ordinarie arbetstiden skulle förläggas mellan kl. 7 och 19. Samma yrkande framföres av *Hembiträdesföreningarnas centralkommitté*.

Länsarbetsnämnden i Gävleborgs län förordar att i lagen införes bestämmelse om 48 timmars arbetsvecka för hembiträderna.

En reglering av arbetstiden efter norskt mönster, d. v. s. med högst 10 timmars arbetstid om dagen med inräknade måltidsraster, förordas av länsarbetsnämnderna i Västernorrlands och Älvsborgs län.

Länsarbetsnämnden i Västernorrlands län påpekar att eftersom inom tidsramen av 10 timmar även rymdes skäligt arbete för hembiträdets egen räkning med tvätt, strykning, städning, inköp av matvaror, matlagning och måltidsraster, en jämförelse mellan denna 60-timmarsvecka och exempelvis en affärsanställds 48 timmar knappast gäve vid handen att de affärsanställda hade större reell fritid. Bestämmelsen om maximum 10 timmars arbetstid kompletterad med en bestämmelse om minst varannan söndag helt ledig skulle enligt länsarbetsnämndens mening också möjliggöra elastiska personliga överenskommelser parterna emellan.

Länsarbetsnämnden i Älvsborgs län framhåller, att det norska systemet medförde, att man sluppe extra arbete med journalföring av utfört arbete, något som vore nödvändigt med en beräkning av arbetstiden under 4-veckorsperioder.

Även *Socialdemokratiska kvinnoförbundet* samt *arbetsmarknadsstyrelsens sakkunniga för kvinnlig arbetskraft* uttala sympatier för det norska systemet men anse icke detta böra redan i nuvarande läge genomföras i den svenska lagstiftningen. *Arbetsmarknadsstyrelsens sakkunniga* anföra.

De sakkunniga vilja deklarerera sin principiella uppfattning, att det måste anses riktigt och ofrånkomligt att även hembiträderna få en lagligt reglerad arbetstid. Det torde heller icke bereda oöverkomliga svårigheter att genomföra en sådan reform, även om det för en del hem kan komma att medföra vissa problem. De sakkunniga åsyfta barnfamiljer med förvärvsarbete hos husmor samt lanthushåll. Från de förvärvsarbete hos mödrarnas sida föreliggande starka krav på åtgärder, som kunna underlätta för dem att förena hem- och förvärvsarbete. Då det är ett samhällsintresse, att den kvinnliga arbetskraften tillföres produktionen i ökad omfattning, finnes anledning att taga största hänsyn till dessa särintressen vid en reglering av hembiträdernas arbetstid. För såväl lanthemmen som barnfamiljer med förvärvsarbete hos husmor synas dock deras speciella krav i detta hänseende böra i största utsträckning tillgodoses genom samhälleliga åtgärder i form av kollektiva anordningar o. d.

Vid utformningen av en arbetstidslag bör sålunda enligt de sakkunnigas mening största möjliga hänsyn tagas till de olika parternas intressen. Det är med andra ord angeläget, att lagen utformas så, att det icke medför stora svårigheter att tillämpa den eller att den skulle bidra till att skapa irritation mellan parterna.

Sedan frågan om förlängning av hembiträdeslagens giltighetstid var föremål för behandling år 1947, ha synpunkter och erfarenheter tillkommit, som göra, att man nu kan diskutera icke endast 8 timmars arbetsdag eller 192 arbetstimmar per 4-veckorsperiod för hembiträden. Sedan Norge från och med nyåret 1949 fått en arbetstidslag för hembiträden, har ytterligare

ett alternativ framkommit, nämligen 10 timmars arbetsdag, måltidsraster inräknade. En svensk arbetstidslag efter detta mönster synes enligt de sakkunnigas mening erbjuda många fördelar.

De sakkunniga ha därför kommit till den slutsatsen, att det skulle vara värdefullt att få del av erfarenheterna av den norska hembiträdeslagen, innan slutlig ställning toges till hur en svensk arbetstidslag för hembiträden skulle utformas. Då emellertid den norska lagen varit i kraft under relativt kort tid, syntes det lämpligt att avvakta ytterligare någon tids erfarenhet. En förlängning av den nuvarande hembiträdeslagens giltighetstid komme enligt de sakkunnigas mening sannolikt icke att medföra några olägenheter, i synnerhet som hembiträdenas villkor på grund av arbetskraftssituationen undergått en successiv förbättring.

Vid den företagna stickprovsundersökningen berördes även möjligheterna av en arbetstidsreglering. 64 procent av husmödrarna och 48 procent av hembiträdena ha funnit det icke vara möjligt att för hembiträdena tillämpa 8-timmars arbetsdag, medan 30 resp. 44 procent ansett sådan möjlighet föreligga. En arbetstidsreglering medförande en arbetstid om 192 timmar under 4 veckor har betecknats såsom genomförbar av 60 procent av såväl husmödrar som hembiträden, under det att 26 procent av vardera kategorien besvarat frågan härom nekande. Frågan har lämnats obesvarad av 14 procent av de tillfrågade.

I yttranden till arbetsmarknadsstyrelsen ha även berörts vissa andra frågor avseende hembiträdeslagens innehåll och utformning.

Sålunda har *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* i fråga om lagens tillämpning som råde framhållit bl. a. att det borde tagas under omprövning, huruvida från lagens tillämpning generellt skulle undantagas medlem av arbetsgivarens familj. Måhända kunde det vara befogat att lagen omfattade jämväl fall då en syster eller annan släkting, ofta utan överenskommen ersättning, skötte hushållet åt förvärvsarbetande manliga eller kvinnliga släktingar.

Den fråga, som i yttrandena tilldragit sig största intresset, gäller hembiträdesförmåner vid sjukdom. Beträffande detta spørsmål — som diskuterades såväl vid lagens tillkomst som i samband med 1947 års lagändring — ha Hembiträdesföreningarnas centralkommitté, Fredrika-Bremer-förbundet, Högerns kvinnoförbund, Landsorganisationen samt länsarbetsnämnderna i Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Gotlands, Skaraborgs, Västmanlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län uttalat, att i lagen måtte införas en bestämmelse om rätt för hembitråde till kontant lön vid sjukdom under minst 14 dagar.

Förutsättning för rätt till sjuklön bör enligt den mening, som uttalas av *Hembiträdesföreningarnas centralkommitté, Fredrika-Bremer-förbundet, Landsorganisationen* samt *länsarbetsnämnderna i Uppsala, Östergötlands,*

Jönköpings, Gotlands, Västmanlands, Västerbottens och Norrbottens län, vara, att hembiträdets anställning varat minst sex månader.

Landsorganisationen framhåller att enligt organisationens kvinnoråds uppfattning rätten till sjuklön dessutom borde vara beroende av att hembiträdet tillhörde sjukkassa; och *länsarbetsnämnderna i Uppsala, Östergötlands, Gotlands och Västerbottens län* anse att rätt till sjuklön bör vara för handen endast om hembiträdet företett friskintyg vid anställningens början.

Länsarbetsnämnden i Jämtlands län har den uppfattningen att rätten till sjuklön borde uppkomma, så snart hembiträdets anställningstid varat minst en månad. *Högerns kvinnoförbund* förordar en anställningstid av nio månader och framhåller, att i samband med frågan om vidgade förmåner för hembiträden vid sjukdom jämväl borde övervägas en lagbestämmelse om att hembiträde icke hade rätt att vid arbetsgivarens sjukdom omedelbart säga upp sitt avtal med denne. *Länsarbetsnämnden i Skaraborgs län* uttalar sig för en anställningstid av ett år såsom förutsättning för rätt till sjuklön under 14 dagar; efter sex månaders anställning borde enligt länsarbetsnämnden föreligga rätt till en veckas sjuklön.

I flertalet yttranden, vari denna fråga berörts, har emellertid avstyrkts att i lagen infördes bestämmelser om rätt för hembiträde till lön vid sjukdom. Denna ståndpunkt har intagits av *socialstyrelsen, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetsgivareföreningen, arbetsnämnden i Stockholm* samt ett stort antal länsarbetsnämnder. Därvid har genomgående såsom skäl anförts, att hembiträdena nu hade möjlighet att skaffa sig försäkringsskydd genom anslutning till sjukkassa ävensom att hembiträdena, då den obligatoriska sjukförsäkringen trädde i kraft, erhöle ett med andra medborgargrupper jämförbart skydd vid sjukdom. I flera yttranden har dessutom erinrats om att lön under hembiträdets sjukdom redan utginge i praxis, i varje fall vid kortvarigare sjukdomsfall.

Stickprovsundersökningen har givit till resultat att 70 procent av husmödrarna och 92 procent av hembiträdena ansett att bestämmelser om sjukersättning till hembiträde böra införas i lagen, medan 25 resp. 3 procent av de tillfrågade funnit detta obehövt. Vid undersökningen framställda frågor rörande de förutsättningar, som därvid borde ställas på anställningens varaktighet och sjukdomstiden, ha besvarats så ofullständigt att svaren ej läte sig sammanställas. Ett allmänt önskemål hos såväl husmödrar som hembiträden har emellertid varit att hembiträdet bör förete friskbetyg vid anställningens början. Detta anses påkallat av 94 procent av husmödrarna och 82 procent av hembiträdena.

En annan i yttrandena till arbetsmarknadsstyrelsen berörd fråga avser h e m b i t r ä d e n a s ö v e r t i d s a r b e t e.

Härom ha *socialstyrelsen, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och länsarbetsnämnderna i Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Kopparbergs län* framhållit, att mera preciserade bestämmelser om beräkningsgrunderna för ersättningen vid övertidsarbete och vakttjänst borde införas i lagen.

Å andra sidan avstyrka *länsarbetsnämnderna i Hallands och Västernorrlands län* att mera preciserade bestämmelser införas i detta hänseende.

Beträffande lagens skadeståndsregler har *socialstyrelsen* framhållit önskvärdheten av att i lagen fastställdes vissa normer för beräkningen av skadeståndet i olika fall, särskilt för de fall då ett hembiträde lämnade sin anställning utan att iakttaga uppsägningstid. Man kunde enligt styrelsen tänka sig en generell regel att skadeståndet skulle utgå med ett belopp motsvarande lönen under uppsägningstiden eller viss del därav, såvida det ej kunde visas att skadan icke uppgått till detta belopp. Om skadeståndsrätten skulle få någon verklig betydelse torde det vara nödvändigt med en dylik presumtionsregel. Motsvarande regel skulle mycket väl kunna tillämpas även till förmån för hembiträdet och torde för övrigt i detta avseende i stort sett överensstämma med praxis.

Länsarbetsnämnden i Älvsborgs län förordar att i lagen införas en regel, att utbetalning av hembiträdets lön skall ske två gånger i månaden. Härigenom skulle hembiträdesycket i avlöningshänseende bli mera jämförligt med industriellt arbete.

I fråga om lagens giltighetstid uttala *socialstyrelsen, Svenska lantarbetsgivareföreningen* samt *länsarbetsnämnderna i Kalmar och Örebro län*, att tiden vore inne att giva den nuvarande lagen permanent karaktär.

I övriga yttranden till arbetsmarknadsstyrelsen anses emellertid att lagen alltjämt bör givas begränsad giltighetstid. Såsom skäl härför har bl. a. anförts, att arbetsmarknadsläget för huslig arbetskraft ännu ej stabiliserats och att lagen torde behöva överses ganska ofta för att bestämmelserna skulle anpassas efter utvecklingen. Vidare har påpekats, att erfarenheterna av lagreglerna ännu vore begränsade. I flertalet yttranden förordas en förlängd giltighetstid av 3 år.

Arbetsnämnden i Stockholms stad samt *länsarbetsnämnderna i Östergötlands och Norrbottens län* anse dock att lagen bör förlängas endast två år, medan *länsarbetsnämnderna i Älvsborgs och Västerbottens län* uttala sig för en förnyad giltighetstid av fem år.

Arbetsmarknadsstyrelsens sakkunniga för ärenden rörande kvinnlig arbetskraft föreslå helt allmänt en förlängning av lagens giltighetstid i avvaktan på en längre tids erfarenheter av den norska lagens verkningar. Samma ståndpunkt intages av *Socialdemokratiska kvinnoförbundet*.

Stickprovsundersökningen utvisar, att 66 procent av husmödrarna och 58

procent av hembiträderna anse att lagen bör givas tidsbegränsad giltighet, under det att 23 resp. 25 procent ha den uppfattningen, att lagen borde få permanent karaktär.

Arbetsmarknadsstyrelsens förslag.

Beträffande utvecklingen på området anför arbetsmarknadsstyrelsen bl. a. följande.

Sedan lång tid tillbaka har bristen på arbetskraft inom det husliga området varit starkt framträdande, och hembiträdeskåren har år från år kraftigt decimerats. Detta framgår bland annat av tillgängliga siffror ur folkräkningsmaterialet. Antalet hembiträden, som år 1935 uppgick till 200 000, hade sålunda år 1940 sjunkit till 150 000 och år 1945 till 120 000. Härefter torde ytterligare minskning ha ägt rum.

Utvecklingen avspeglas även i arbetsförmedlingsstatistikens uppgifter om ledigannmälda och tillsatta platser.

År	Lediga pl.	Tillsatta pl.
1939	66 500	31 150
1943	64 450	24 750
1947	48 500	18 600
1948	47 900	18 600

Som framgår av ovanstående siffror, har icke blott tillgången utan även efterfrågan på hembiträden minskat, vilket bland annat torde bero på att man i vetskap om svårigheterna att få sådan arbetskraft underlåter att anmäla behovet. Erfarenheten ger emellertid vid handen, att hemmen i ökad omfattning efterfråga tillfälligt och deltidsanställd huslig arbetskraft, s. k. hemassistenter, och att hembiträdesbristen i viss utsträckning kunnat neutraliseras genom att sådan arbetskraft kunnat anlitas.

Av arbetsförmedlingsstatistiken framgår vidare, att antalet tillsatta hembiträdesplatser icke som man skulle väntat undergått någon minskning under år 1948 jämfört med år 1947. Detta beror — enligt vad styrelsen inhämtat av länsarbetsnämnderna — bland annat på att en del kvinnlig arbetskraft, som söker arbete inom andra områden, i brist på bostäder söker sig över till husligt arbete, där bostad kan erhållas. Slutligen hör framhållas, att hembiträdesbristen är mest framträdande i de större städerna och på platser med mera varierande sysselsättningsmöjligheter för kvinnor. På vissa orter — framför allt i norrlandslänen — där arbetstillfällena för kvinnlig arbetskraft äro mera begränsade, kan behovet av hembiträden i stort sett tillgodoses.

Även om bristen på arbetskraft väsentligt bidragit till att hembiträderna under de senare åren kunnat få sina villkor förbättrade — i många fall utöver vad hembiträdeslagen stipulerar — vågar man påstå, att lagens bestämmelser framför allt om att arbetsdagen skall vara slut kl. 19.00 samt att övertidsarbete och vakttjänst skola kompenseras, varit av stor betydelse därigenom, att de åstadkommit större enhetlighet beträffande hembiträdernas arbetsvillkor.

Den enligt arbetsmarknadsstyrelsen viktigaste frågan, som man i detta sammanhang hade att taga ställning till vore, huruvida hembiträdeslagen nu borde erhålla karaktär av arbetstidslag eller fritidslag.

I denna del uttalar styrelsen såsom sin principiella uppfattning, att hembiträderna i likhet med de flesta andra arbetstagargrupperna borde få en i lag reglerad arbetstid. Styrelsen funne också stöd för denna uppfattning på många håll i den verkställda utredningen. Att man i en del fall ställt sig tveksam eller lämnat frågan obesvarad, kunde tolkas såsom ett uttryck för att de båda alternativ, som uppställts för en arbetstidsreglering, nämligen 8 timmars arbetsdag och 192 arbetstimmar per 4-veckorsperiod, ansetts otillfredsställande. Liksom vid utredningen i frågan år 1947 hade dock flertalet uppgiftslämnare föredragit det senare alternativet. Styrelsen hade för sin del funnit, att den norska lagen innebure ett tredje alternativ, som vore värt att beakta. Frånsett att den norska lagens 10-timmarsregel syntes erbjuda en smidigare lösning av problemet än de båda svenska alternativen, vore det angeläget att största möjliga samstämmighet vunnes mellan den svenska och den norska hembiträdeslagen med hänsyn till det utbyte av arbetskraft, som skedde mellan de båda länderna. Hänsyn borde i detta sammanhang även tagas till att i Finland sedan den 1 april 1949 gällde eu hembiträdeslag, vars arbetstidsbestämmelser nära anslöte sig till den norska lagens. Båda dessa lagar vore emellertid av så sent datum, att tillräckliga erfarenheter beträffande deras verkningar ännu icke kunde ha vunnits.

Med hänsyn till vad sålunda anförts förordar arbetsmarknadsstyrelsen att den nuvarande svenska hembiträdeslagen, i avvaktan på mera grundade erfarenheter av såväl den norska som den finska hembiträdeslagen, får fortsatt giltighetstid i oförändrat skick. En förlängd giltighetstid av två år vore enligt styrelsens mening lämplig.

På övriga frågor, som beröra lagens innehåll och utformning, har arbetsmarknadsstyrelsen icke ansett sig för närvarande böra ingå.

Arbetskyddsstyrelsens yttrande.

I sitt yttrande över arbetsmarknadsstyrelsens förslag förklarar arbetskyddsstyrelsen endast, att den tillstyrker förslaget att gällande hembiträdeslag får i oförändrat skick utsträckt giltighetstid under två år.

Departementschefen.

Genom hembiträdeslagen den 30 juni 1944 blev ett helt nytt rättsonråde reglerat. Behovet av en lagstiftning beträffande arbetsförhållandena inom det husliga arbetet motiverades i första hand med att det av olika skäl ansågs angeläget att råda bot för den alltmer framträdande bristen på kvalificerad arbetskraft inom detta område. Genomförandet av en ordnad arbetstid framstod då såsom ett naturligt medel att göra hembiträdesyrket

mera lockande och höja dess anseende. Redan vid lagens tillkomst hade man emellertid klart för sig att det vore svårt att på förhand överblicka en dylik oprövad lagstiftnings konsekvenser i olika hänseenden. Lagen erhöll därför icke permanent karaktär utan en till tre år begränsad giltighetstid.

När år 1947 fråga uppkom, huruvida lagen skulle förlängas, konstaterades att lagstiftningen på ett gynnsamt sätt bidragit till att reglera anställningsvillkor och arbetsförhållanden inom det husliga arbetet. Samtidigt befanns emellertid att tillströmningen till hembiträdesyrket icke ökat utan snarare visade tendens att minska. Några bestämda slutsatser angående lagens betydelse i rekryteringshänseende ansåg man sig dock icke kunna dra. Men oavsett hur härmed förhöll sig, fann man att en fortsatt hembiträdeslagstiftning vore av behovet påkallad; och lagens giltighetstid förlängdes på ytterligare tre år eller till och med utgången av år 1950.

Av den utredning, som genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg förbragts i detta ärende, synes mig framgå att hembiträdeslagen fyller ett behov. Framför allt har lagstiftningen medverkat till att skapa ordnade och mera enhetliga förhållanden — särskilt i fritidshänseende — inom hembiträdesyrket. Även om det alltjämt är svårt att avgöra hur lagen verkat beträffande arbetskraftstillgången inom detta yrke, måste en lagstiftning på detta område anses behöflig även i fortsättningen. Lagstiftningens slopande har ej heller ifrågasatts från något håll; tvärtom har på sina håll yrkats att lagen borde få permanent karaktär.

Om således delade meningar icke råda om att hembiträdeslagstiftningen bör förlängas, ha under ärendets gång framkommit olika uppfattningar om hur lagen bör vara konstruerad. Frågan gäller särskilt huruvida lagen bör bibehålla sin nuvarande karaktär av fritidslag eller om den bör omarbetas och erhålla formen av en verklig arbetstidslag.

Redan vid hembiträdeslagens tillkomst övervägdes dessa båda alternativ. Valet stod sålunda mellan att direkt i lagen fastställa arbetstidens längd eller att i lagen endast ange den minimifritid, som hembiträde städse skulle äga åtnjuta. I förra hänseendet diskuterades två olika sätt för arbetstidens bestämmande: antingen en arbetstid av 8 timmar om dagen eller en till 192 timmar maximerad arbetstid under en period av fyra veckor. I båda fallen förutsattes att i arbetstiden icke skulle inräknas måltids- och andra raster samt ej heller tid, som hänförde sig till arbete som hembiträdet utförde för egen räkning.

Man stannade som känt för att giva hembiträdeslagen karaktär av frilidslag. Lagen innehåller bestämmelser om hembiträdes fritid på så sätt, att i lagen stadgas att den ordinarie arbetstiden skall sluta senast klockan 19 och att hembiträde skall åtnjuta vissa fridagar. Fritidsregleringen är emellertid ofullständig såtillvida att lagen ej upptager någon bestämmelse om tidpunkten för det ordinarie arbetets början. I motsats till allmänna arbetstidslagen och övriga lagar, som reglera arbetstagares arbetstid, har

hembiträdeslagen ej heller några bestämmelser om längsta ordinarie arbetstid för dag, vecka eller längre tidrymd.

Även år 1947 i samband med att hembiträdeslagen erhöll förlängd giltighetstid föranledde ifrågasvarande spörsmål livlig diskussion. Om ock beslutet blev att lagen bibehölls vid sin karaktär av fritidslag, höjdes bl. a. inom riksdagen röster för en arbetstidsreglering även inom detta område. I skrivelse den 13 juni 1947, nr 314, hemställde riksdagen även att Kungl. Maj:t ville efter ytterligare utredning komplettera hembiträdeslagen med bestämmelser om arbetstid.

Arbetsmarknadsstyrelsen har numera verkställt den av riksdagen begärda utredningen. Liksom tidigare ha olika uppfattningar kommit till uttryck beträffande frågan om hembiträdeslagen bör revideras i riktning mot en arbetstidsreglering. Arbetsmarknadsstyrelsen har såsom principiell uppfattning uttalat att hembiträdena, i likhet med de flesta övriga anställda, borde få en i lag reglerad arbetstid. Likväl har arbetsmarknadsstyrelsen förordat att hembiträdeslagen i sin nuvarande form får utsträckt giltighet under en tid av två år. Till detta förslag har även arbetarskyddsstyrelsen anslutit sig. Såväl arbetsmarknadsstyrelsens som arbetarskyddsstyrelsens beslut — vari vederbörande representanter för arbetsmarknadens parter deltagit — äro enhälliga.

Anledningen till arbetsmarknadsstyrelsens ståndpunktstagande i detta hänseende är främst att söka i det nya läge som enligt styrelsens mening uppstått genom den form för hembiträdeslagstiftning, som man i Norge och Finland ansett sig böra välja när hembiträdenas anställningsvillkor i lag reglerats. Enligt den norska hembiträdeslagen, som utfärdats den 16 januari 1948 och trätt i kraft den 1 januari 1949, får den ordinarie arbetstiden, vari inräknas måltidsraster, ej överstiga 10 timmar om dagen och skall förläggas mellan klockan 7 och 19.30. Därutöver har föreskrivits att hembiträde skall ha vissa fridagar. Liksom den svenska lagstiftningen har den norska lagen tidsbegränsad giltighet. Den gäller nämligen endast till och med den 31 december 1951.

Den från och med den 1 april 1949 gällande finska hembiträdeslagen av den 7 januari 1949 har en reglering, som nära ansluter sig till den norska lagstiftningens. Även enligt den finska lagen — som dock i motsats till den norska är av permanent karaktär — är den ordinarie arbetstiden maximerad till 10 timmar om dagen, måltidsraster däri inräknade. Arbetstidens förläggning är emellertid något annorlunda, i det att i Finland arbetstiden får börja tidigast klockan 6 och sluta senast klockan 19 med viss möjlighet att för landsbygdens del under den varma årstiden utsträcka arbetstiden till klockan 20. Även enligt finsk lag äro hembiträdena tillförsäkrade vissa fridagar, varjämte gäller att arbetsgivaren är skyldig att föra arbetsbok, vari bl. a. arbetstid och fritid skola antecknas.

Det system för arbetstidsreglering av det husliga arbetet, som kommer

till synes i den norska och den finska hembiträdeslagen, utgör ett nytt alternativ till dem, som i vårt land övervägts vid frågans tidigare behandling. Och de norska och finska lagarna på detta område erbjuda onekligen sitt intresse i detta sammanhang. Jag anser därför att för vår del slutlig ståndpunkt icke bör tagas till frågan om hembiträdenas arbetstid förrän vetenskap vunnits om hur lagstiftningen i de ifrågavarande nordiska grannländerna verkat i praktiken. Sådan kännedom står för närvarande icke till buds. I avvaktan på erfarenheterna härutinnan förordar jag därför att hembiträdeslagen tills vidare bibehåller sin nuvarande karaktär av fritidslag. Övervägande skäl synas härvid tala för att lagen förlänges för ytterligare en treårsperiod.

I de yttranden, som i ärendet avgivits till arbetsmarknadsstyrelsen, har från flera håll yrkats, att lagen även i andra hänseenden än beträffande arbetstiden borde bli föremål för revision i sakligt hänseende. Bland annat gäller detta lagens regler om hembiträdes förmåner vid sjukdom, om betalning för övertidsarbete, om lönens utbetalande och om skadeståndsskyldighet. Arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid icke ansett sig för närvarande böra ingå på dessa spörsmål.

Vad särskilt angår frågorna om hembiträdes förmåner vid sjukdom och om skadestånd ha dessa tidigare prövats av statsmakterna; och skäl att frångå den ståndpunkt, som statsmakterna då intagit till dessa spörsmål, synas i detta läge icke föreligga. Ej heller i övrigt föreligger enligt min mening anledning att under nuvarande förhållanden vidtaga någon ändring i lagens bestämmelser.

I enlighet med det anförda tillstyrker jag att hembiträdeslagen i oförändrad lydelse erhåller förlängd giltighet till och med den 31 oktober 1953.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett i enlighet med det anförda inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461)*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhäntas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Einar Herlitz.

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 februari 1950.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden GEIJER,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL,
justitierådet BECKMAN.

Enligt lagrådet den 6 februari 1950 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 februari 1950, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för socialdepartementets rättsavdelning, hovrättsrådet Y. Samuelsson. *Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.*

Ur protokollet.

Bengt Larson.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 10
februari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller lagrådets den 9 februari 1950 avgivna utlåtande över det den 3 februari 1950 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461)* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.
